

PRINCIPLES OF ASSERTIVE COMMUNICATION

Elena Bîrsan, Assist. Prof., PhD, "Ion Creangă" University of Chişinău, Moldova

Abstract: This article comes to give us some theoretical principles in educational context. The principles are those relatively stable elements of scientific knowledge reflecting the general connections and relationships of phenomena objective world and that serve as the foundation, began to formulate logical theory. Because of the theory is well founded as a logical system. Culture of communication in general and particularly assertive is a condition of socio-professional success. Therefore in our research we enumerated these principles and we briefly describe each of the monedg.

Prin excelență profesia didactică presupune permanenta formare și dezvoltare a cadrelor didactice astfel încât acestea să poată oferi celui pe care îl învață o perspectivă comprehensivă asupra domeniului de formare profesională.

Activitatea de formare, concepută în sensul evoluției de la principiile pedagogiei moderniste spre elemente posmoderniste, evidențiază importanța situații pregătirii socio-profesionale la nivelul unor *modele strategice* specifice: *modelul incitativ-personal* (bazat pe stimularea motivației și pe dezvoltarea potențialului individual), *modelul achiziției prin inserție socială* (bazat pe învățarea profesiei în context real), *modelul umanist* (care urmărește dobândirea culturii generale, formarea intelectualilor) și *modelul tehnicist* (centrat pe dobândirea culturii profesionale, în vederea formării profesioniștilor, a specialiștilor) [4, p. 45]. Cadrele didactice se angajează astfel într-un proces de construcție și dezvoltare a carierei. O condiție indispensabilă în asigurarea calității activității didactice, la ora actuală, o constituie comunicarea asertivă.

Menționăm faptul că acest tip de comunicare reprezintă capacitatea de adaptare eficientă la situații conflictuale interpersonale. Asertivitatea este rezultatul formării unui ansamblu de atitudini și comportamente învățate care au ca efecte pe termen lung îmbunătățirea relațiilor sociale, dezvoltarea încrederii în sine, respectarea drepturilor personale, formarea unui stil de viață sănătos, îmbunătățirea abilităților de a lua decizii responsabile, dezvoltarea abilităților de management al conflictelor. Pentru a învăța acest tip de comunicare este necesară respectarea anumitor principii. În studiul ce urmează ne vom referi la semnificația noțiunii de principiu, în general, și a principiilor comunicării asertive, în particular.

Termenul **principium** provine din limba latină, și vine cu dublă semnificație: *din punct de vedere temporal și causal*. Principiul din punct de vedere temporal are semnificația de *început, origine*. În sens causal, principiul este ceea ce constituie *rațiunea de a fi, cauza suficientă a unui lucru*. Din perspectivă filosofică principiul este un *element constitutiv al unui lucru* [12].

Prin prisma epistemologică noțiunea studiată este o *ipoteză* ce explică un mare număr de cazuri [8]. În DEX **principiul** este *element fundamental, idee, lege de bază* pe care se întemeiază o teorie științifică, un sistem politic, juridic, o normă de conduită etc. [8]. Dacă ne

referim la noțiunea analizată în diferite etape istorice, atunci putem observa că în antichitate și în evulmediu **principiul** era un *element primordial care era considerat drept origine sau componentă de bază a lumii fizice*.

Principiile sunt acele elemente relativ stabile ale cunoștințelor științifice ce reflectă cele mai generale legături și relații între fenomenele lumii obiective care servesc ca temelie, început logic pentru formularea teoriei. Principiul este, de fapt, un centru integrativ a diferitor cunoștințe și categorii. Altfel spus, principiul îndeplinește funcția de bază conceptuală și metodologică a unei teorii, influențând esențial conținutul și semnificația. Datorită principiilor, teoria devine ca un sistem logic bine fundamentat. Din cele menționate deducem că fiecare domeniu operează cu anumite principii.

În activitatea didactică un rol important îl ocupă principiile filosofice. Unul din acestea la care vom face trimitere este *principiul obiectivității absolute (sau a realismului)* pe care îl întâlnim și la filosoful grec, Platon (427-347), în dialogul Sophistes prin cuvintele „să spui lucrurile așa cum sunt”. Principiul în cauză este cel mai complicat de aplicat, deoarece este foarte dificil să privești obiectul din toate perspectivele posibile, lăsându-l să apară în lumina sa.

Cultura comunicării, în general, și a celei asertive, în special, este o condiție a succesului socio-profesional. Acest aspect vizează cunoașterea principiilor eticii generale și transferarea acestora în planul relațiilor interpersonale. Cu regret, în condițiile instabilității sistemului de valori și a societății de consum, cultura comunicării și a asertivității scade evident. Valorile de consum apar pe primul loc. Responsabilitatea, adevărul, cinstea, onestitatea, bunăvoința, alte valori morale și *valori ale comunicării asertive precum: motivația către succes, stima de sine, autodezvăluirea, integrarea rămân neexplorate*.

De valoare incontestabilă pentru cercetarea noastră din perspectiva libertății educaționale este indicele de respectare a **principiilor schimbării esențiale în educație** promovate de G. Albu: *principiul acceptării necondiționatei acelorlalți și principiul congruenței, ce afirmă necesitatea de a fi tu însuși în fața elevilor, lăsând acestora libertatea de a reacționa și de a replica* [1, p.22].

Cercetătoarea autohtonă Ionioglo M. (2012) elaborează o serie de principii în context universitar multiethnic: *principiul învățării sociale, principiul valorificării potențialului cultural, principiul coeziunii de grup, principiul manifestării asertivității/ indulgenței/ suportivității, principiul continuității, consecvenței, perseverenței* [3, p. 45]. Comportamentul comunicativ profesorului, puternic influențat de anumite norme, se adoptă și se dezvoltă pe baza unor *principii psihologice* ca: principiul determinismului, principiul reflexului, principiul reflectării și modulării informaționale, principiul unității conștiință-activitate, plan subiectiv intern-plan obiectiv plan, principiul genetic și al istorismului, principiul sistemicității [13].

Formarea asertivității la cadrele didactice conduc la achiziționarea unor valori și anume: *motivația către succes; stimă de sine; orientare comunicativă; afirmare de sine; autodezvăluirea; integrarea*. În baza acestora au fost elaborate și **principiile comunicării asertive** (Tab. 1).

Tabelul 1. Corelația principii - valori ale comunicării asertive

Principiile comunicării asertive	Valorile comunicării asertive
1. Principiul automotivației pentru dezvoltarea profesională	1. Motivația către succes

2. Principiul libertății în luarea deciziilor	2. Stima de sine
3. Principiul autoactualizării în comunicarea pedagogică	3. Orientare comunicativă
4. Principiul exprimării pozitive (constructive) a opiniei	4. Afirmarea de sine
5. Principiul demonstrării culturii profesionale	5. Autodezvăluirea
6. Principiul autoeficienței pedagogice în relațiile interpersonale	6. Integrarea

1. Principiul automotivației pentru dezvoltarea profesională indică importanța și necesitatea *motivației personale* a cadrelor didactice pentru dezvoltarea profesională. **Motivația** este ansamblu de factori dinamici care determină conduita unui individ [5]; o structură de factori care determină manifestarea tensiunii sau plăcerii [6, p. 22]; autoghidarea spre atingerea scopurilor, inițiativă de dezvoltare și căutarea informațiilor și soluțiilor noi pentru îmbunătățirea performanțelor. Motivația se restructurează și se ajustează continuu, constituind temeiul comportamentelor și activităților pe care le prestează indivizii în cadrul grupului. Forma cea mai înaltă a motivației este motivația internă, care apare atunci când rolul profesional cu care interacționează subiectul devine el însuși o necesitate. Automotivația condensează în sine trebuința de activitate a subiectului, valorizarea socială pozitivă a activității acestuia și conștientizarea importanței sociale a activității desfășurate [12].

2. Principiul libertății în luarea deciziilor argumentează importanța libertății în a lua decizii. **Libertatea** este posibilitatea de a acționa după propria voință sau dorință [8], iar **decizia** o hotărâre luată în urma examinării unei probleme, a unei situații etc. [ibidem]. În viziunea lui G. Albu, **pedagogia libertății** se întemeiază pe faptul că individul nu se poate exprima decât într-o lume a oamenilor pe care îi respectă. Cadrele didactice fiind liberi în luarea deciziilor vor oferi libertate de decizie și elevilor și vor contribui la dezvoltarea unei generații libere. Dezvoltarea comunicării asertive în mediul educațional va facilita aplicarea principiului menționat în practică.

3. Principiul autoactualizării în comunicarea pedagogică desemnează capacitatea individului de mobilizare a propriilor potențialități și exprimarea într-un comportament observabil. **Actualizarea** după H. Murraz este dorința de a surmonta obstacolele, de a exercita o putere, de a realiza ceva greu cât mai bine și mai repede posibil [2, p. 27]. A. Maslow plasează actualizarea sinelui în vârful ierarhiei trebuințelor umane constând în descoperirea și împlinirea propriilor potențialități înăscute. *Autoactualizarea se referă la dorința de auto-realizare, la tendința de a deveni pentru el actualizat în domeniul în care are potențial.* Cadrele didactice **auto-actualizate** vor fi motivate de un puternic sentiment de etică personală și responsabilitate care vor ghida îmbunătățirea propriei vieți [15].

4. Principiul exprimării pozitive(constructive)a opiniei argumentează rolul comunicării constructive și egalitatea interlocutorilor în procesul de comunicare. Noțiunea **constructiv** conform DEX-ului semnifică: *care servește spre a construi ceva, a îmbunătăți o activitate*, iar noțiunea **pozitiv**: de valoros, demn de urmat [8]. În contextul cercetării noastre ne referim la construirea unei relații de valoare în procesul comunicării interpersonale. E. Stanciulescu propune în cadrul comunicării constructive principiile câștigi-câștig și colaborării active. Pentru o comunicare interpersonă constructivă autoarea sugerează: *să nu atacăm, să fim deschiși, flexibili, să abordăm lucrurile apreciativ, nu critic ș. a.* [14].

5. Principiul demonstrării culturii profesionale vizează demonstrarea competențelor profesionale și personale. *Competențele* reprezintă o combinație dinamică de însușiri (cunoștințe și aplicarea lor, atitudini și responsabilități profesionale) ce exprimă finalitățile de studiu sau maniera în care tânărul pedagog va reuși să aplice cunoștințele obținute la sfârșitul programului de formare profesională. *Dezvoltarea profesională și personală* nu sunt disjuncte, independente sau izolate, ele se întrepătrund, se condiționează reciproc acționând cooperant și sinergic pentru atingerea scopurilor și obiectivelor valorice. Comunicarea asertivă ne va permite să ne expunem onest și odată cu aceasta să ne dezvoltăm din punct de vedere profesional demonstrând competențele.

6. Principiul autoeficienței pedagogice în relațiile interpersonale vizează tendința de a se angaja în comportamente despre care cred că le vor aduce ce-și doresc și pe care cred că le pot face.

Teoria eficienței personale promovată de A. Bandura, susține că „schimbarea psihologică și comportamentală se produce prin modificarea credințelor individului despre stăpânirea mediului și eficiența personală prin procesarea, integrarea și reglarea comportamentul”. Expectanțele privind eficiența determină alegerea acțiunilor, efortul pe care-l depunem, persistența în fața dificultăților și experiențele noastre afective. Autoeficiența rezultă din atribuirile pe care le face individul. Convingerile eficienței formează baza pentru așteptările legate de performanțe. Prin urmare, autoeficiența depinde și de vechimea în muncă, calitatea competențelor ș.a. [7].

Personalitatea profesorilor depinde de capacitatea de organizare a unui câmp psihosocial complex și contradictoriu. Autoaprecierea profesorului în vederea dezvoltării profesionale rămâne o problemă deschisă dezbaterii sociale, la nivelul teoriilor psihologice, sociologice, politologice, antropologice.

Cerințele școlii moderne sunt deosebit de complexe în ceea ce privește pregătirea cadrelor didactice pentru asigurarea *calității prestației didactice*. Modelul profesorului trebuie să includă, în mod pregnant și valorile-principiile comunicării asertive.

În concluzie, abordările analitice ale competenței didactice converg către ideea necesității dezvoltării standardelor de competență a profesorului și acceptării unui concept de comunicare asertivă, reieșind din perspectiva autonomiei universitare și libertății academice a cadrelor didactice.

BIBLIOGRAFIE:

- Albu G. Introducere într-o pedagogie a libertății. Despre libertatea copilului și autoritatea adultului. Iași: Polirom, 1998
- Doron Roland, Francois Parot. Dicționar de psihologie. Ed. Humanitas, București, 2007
- Ianioglo M. Asertivitatea ca componentă a competenței sociale. În: Наука. Культура. Образование. Materialele conferinței științifice. Comrat: Universitatea de Stat, 2011
- Joița El. (coord.), Strategii constructive în formarea inițială a profesorului. Ed. Universitaria, Craiova, 2005
- Norbert Sillamy. Dicționar de psihologie Larousse, Ed. Univers Enciclopedic; București, 1998

Șchiopu U. Dicționar enciclopedic de psihologie. Ed. Babel București, 1997

www.rcsedu.info/index.php?option=com_content&view=article&id=18:dezvoltare-personal-i-motivaie-pentru-formare-in-cariera-didactic&catid=9:psihologia-educaiei

<http://dexonline.ro/definitie/pozitiv>

<http://www.e-psiho.ro/articole/nevoia-de-auto-actualizare-abraham-maslow>

http://ro.wikipedia.org/wiki/Glosar_de_termeni_filozofici

<http://dexonline.ro/definitie/principiu>.

<http://ro.wikipedia.org/wiki/Motiva%C8%9Bie>

<https://tonyss.wordpress.com/2007/01/05/principiile-fundamentale-ale-psihologiei/>

<http://elisabetastanciulescu.ro/2012/10/12-recomandari-pentru-o-comunicare-constructiva/>

<http://www.e-psiho.ro/articole/nevoia-de-auto-actualizare-abraham-maslow>